

Białystok, 28.08.2020 r.

Sprawozdanie ze spotkania dydaktywów Forum Uczelni Technicznych w dniu 24.08.2020 r.

Informacje o spotkaniu

W inicjatywie wzięli udział reprezentanci uczelni FUT, odpowiedzialni za kwestie dydaktyki i jakości kształcenia oraz uczestnicy ścieżki Dydaktyka&Social obozu POLIgon 2020. Spotkanie przeprowadzone było w formie wymiany doświadczeń i swobodnej dyskusji, związanej ze zmianami w zakresie kształcenia w przyszłym roku akademickim oraz rozwiązaniami, stosowanymi przez uczelnie, wchodzące w skład FUT. Płaszczyzny tematyczne były następujące:

- a) zarys trybów kształcenia na rok akademicki 2020/2021,
- b) ewaluacja ankiet z zakresu kształcenia zdalnego oraz udział studentów w ich opracowaniu,
- c) kanały zdalnej komunikacji z uczelnią i studentami oraz ich wsparcie,
- d) dostosowanie materiałów dydaktycznych oraz sposobów weryfikacji efektów uczenia się do nowego systemu kształcenia.

Zarys trybów kształcenia na rok akademicki 2020/2021

W bloku tematycznym poruszona została przede wszystkim kwestia wypracowania przez uczelnie jednoznacznie określonego trybu kształcenia i przekazania go do wiadomości studentów. Znaczna część uczelni podjęła już decyzje – skłania się w kierunku kształcenia hybrydowego.

Przeprowadzanie zajęć wykładowych preferuje się zdalnie, do ćwiczeń występuje zróżnicowane podejście, natomiast zajęcia laboratoryjne i projektowe zdaniem uczelni powinny odbywać się stacjonarnie. Jeżeli pojawi się możliwość, deklarowana jest maksymalizacja godzin zajęć stacjonarnych dla studentów I roku. Planuje się również wprowadzenie podziału tygodnia dla poszczególnych roczników w taki sposób, żeby zminimalizować ryzyko kontaktu międzyludzkiego (system blokowy zajęć stacjonarnych).

Rozwiązanie, wprowadzane przez Politechnikę Warszawską, na obecną chwilę jest najbardziej kompleksowe i kompletne. Zawiera trzy dokładnie określone schematy postępowania, zależne od specyfiki wydziałów i kierunków. Obecne były również przypadki scedowania na wydziały obowiązku określania trybu kształcenia, aczkolwiek jest to niepokojące w przypadku kierunków międzywydziałowych.

W większości przypadków samorzady studenckie brały czynny udział w kształtowaniu koncepcji trybów kształcenia – na podstawie cyklicznych spotkań z władzami uczelni, bądź pracy w specjalnie powołanych przez rektorów zespołach zadaniowych. Część uczelni niestety nie posiada jeszcze wypracowanych rozwiązań, aczkolwiek samorzady studenckie podejmują działania w celu przyspieszenia podejmowania przez władze wiążących decyzji oraz na bieżąco informują o aktualnych potrzebach społeczności studenckiej.

Ewaluacja ankiet z zakresu kształcenia zdalnego oraz udział studentów w ich opracowaniu

Procedura przeprowadzania ankietyzacji na uczelniach była zróżnicowana. Uczestnicy spotkania przedstawili lokalne sytuacje związane z zagadnieniem.

W większości przypadków, do standardowych ankiet studenckich dodawano pytania, dotyczące kształcenia zdalnego, często z czynnym udziałem samorządów studenckich. W sytuacjach, w których studenci nie brali udziału w tworzeniu treści pytań ankiet, występowały zastrzeżenia, dotyczące jakości pytań i ich potencjału do pozyskiwania wartościowych informacji.

Miały miejsce przypadki, gdzie samorzady studenckie przeprowadzały ankietyzację oddolnie, a władze uczelni nie stanowiły wsparcia tego przedsięwzięcia. Część ankiet (w szczególności sprzężonych z ankietami semestralnymi) jest w dalszym ciągu otwarta.

Kilka uczelni przeprowadziło dodatkową ankietyzację, poświęconą obecnej sytuacji ograniczonego kontaktu, często nawet wielokrotną, celem zbadania zmian sytuacji studentów w czasie zdalnie prowadzonego semestru. Treść tworzona była przez wydziały oraz wydziałowe rady samorządów studenckich - osobno, bądź w sposób ogólnouczelniany.

Wnioskiem, płynącym z przeprowadzonych ankiet jest świadomość, że studenci nie chcą kształcić się w pełni zdalnie. Zajęcia, w czasie których wymagany jest dostęp do specjalistycznego sprzętu obligatoryjnie powinny być prowadzone stacjonarnie, gdyż nawet zarchiwizowane nagrania nie są tak efektywnym źródłem wiedzy, jak fizyczny kontakt z aparaturą.

Zwrotność ankiet okazuje się w większości wyższa, niż w poprzednich semestrach, aczkolwiek jednym z trywialnych powodów może być wydłużony czas ich dostępności.

Zawiązała się dyskusja na temat związku gratyfikacji wypełniania ankiet z ich rzetelnością. Wyraźną prawidłowością, występującą na wielu uczelniach, jest podniesienie ocen prowadzących wraz ze wzrostem puli nagród za wypełnione ankiety, co wyraźnie świadczy o wzroście liczby osób, wypełniających ankiety pobieżnie i w sposób bezrefleksyjny. Z drugiej strony, uczelnie rzadko wychodzą z własną inicjatywą promocyjną ankiet studenckich, co nie pomaga w podnoszeniu ich zwrotności i wymagane jest działanie ze strony samorządów studenckich.

Na części uczelni konsekwencje z tytułu niezadowolających wyników ankiet wyciągane były analogicznie do semestrów przeprowadzanych standardowo, przykładowo zawieszając pensum prowadzącym, niewywiązującym się w należyty sposób z obowiązku prowadzenia zajęć. W przypadku wyjątkowo utrudnionych możliwości penalizacji niewłaściwych postaw prowadzących (przykładowo u pracowników dydaktycznych zakontraktowanych na czas nieokreślony), zaleca się kontakt z Forum Uczelni Technicznych, bądź Parlamentem Studentów RP.

Kanały zdalnej komunikacji z uczelnią i studentami oraz ich wsparcie

Pośród wymienionych rodzajów komunikacji z władzami uczelni, jako najbardziej efektywne określono cykliczne spotkania, usystematyzowane w formie grafiku oraz bezpośrednio, telefoniczne połączenia w przypadku sytuacji wymagających szybkiej reakcji. Dodatkowo, miejscem na działanie samorządów w materii organizacji pracy uczelni jest zgłaszanie na bieżąco potrzeb studenckich w postaci pism, bądź cyklicznych raportów, kierowanych do władz wydziałów, czy też rektorskich – najlepiej w zwartej i zaakceptowanej przez obie strony formie.

Komunikacja ze studentami prowadzona jest w zdecydowanej większości poprzez rozmowy i spotkania ze starostami roczników, którzy wstępnie zbierają opinie o kształceniu na swoich kierunkach. Zaleca się również promowanie kontaktu na fanpage wydziałowych rad samorządów studenckich, bądź samorządowych organów, odpowiedzialnych za sprawy studenckie. Dodatkowo, pojawił się pomysł tworzenia oddzielnych formularzy do zbiórki studenckich uwag i problemów, dotyczących kształcenia oraz wydzielenia spośród członków samorządów osób, odpowiedzialnych za szybki odzew i reakcję na wyżej wspomniane sytuacje.

Warto również zadbać o określenie w uczelniach trybu przeprowadzania immatrykulacji studentów I roku i wystosowanie spójnego komunikatu do wiadomości całego środowiska akademickiego. Dodatkowo, zaleca się w razie potrzeby, wywieranie presji na władzach uczelni o dotrzymanie terminów informowania studentów o bieżących decyzjach w zakresie organizacji kształcenia. Zależne są od tego plany pracy oraz zakwaterowania studentów, co nie powinno być odkładane na ostatnią chwilę, w szczególności biorąc pod uwagę tegoroczne obniżone zainteresowanie rekrutacją na studia.

Uczestnicy spotkania zgodnie wypowiedzieli się o potrzebie ujednoczenia platform, na których prowadzone będą zajęcia w trybie zdalnym. Na części uczelni w poprzednim semestrze udało się rozwiązać zagadnienie, natomiast w pozostałych przypadkach należy zadbać, aby platformy określone zostały ogólnie przed rozpoczęciem roku akademickiego. Dodatkowo, należy w razie potrzeby zadbać o przeszkolenie kadry w biegłym używaniu środowisk kształcenia zdalnego, by zminimalizować straty czasu na problemy techniczne. Przyjmuje się również użycie dwóch platform, z których jedna używana by była jako główna, natomiast druga – komplementarna. Proponuje się korzystanie z narzędzia Microsoft Teams z uwagi na pozytywne opinie spośród większości studentów uczelni, wchodzących w skład FUT.

Zawiązała się również dyskusja na temat sposobu przeprowadzania szkoleń dla studentów I roku. Zdania uczestników spotkania były podzielone. Na części uczelni spotkania będą przeprowadzane w trybie zdalnym, za którym przemawia argument w postaci minimalizacji ryzyka kontaktu obszernych roczników między sobą, natomiast część planuje je stacjonarnie, z uwagi na zmęczenie formułą online i potencjalnie większe skupienie studentów na przedstawianej przez samorządy treści. Pojawiły się również pomysły zdalnego oprowadzania po budynku uczelni w ramach szkolenia oraz przygotowania oddzielnego spotkania dla starostów, które otrzymały bardzo pozytywną opinię.

Dostosowanie materiałów dydaktycznych oraz sposobów weryfikacji efektów uczenia się do nowego systemu kształcenia

Ostatni temat spotkania rozpoczęto od dyskusji na temat sposobu weryfikacji efektów uczenia się w dobie kształcenia zdalnego. Zgodnie stwierdzono, że nie istnieje możliwość jednoznacznej weryfikacji samodzielności pracy studentów w trybie online. Na części uczelni wprowadzane były rozwiązania w postaci wymagania posiadania włączonych kamer internetowych podczas prac pisemnych, bądź odpowiedzi ustnych. Należy zauważyć, że wraz z wprowadzeniem takiego wymagania, w razie takiej potrzeby, uczelnia powinna zapewnić wszystkim studentom, podejmującym się zaliczenia przedmiotów sprzęt – nie pojawiły się sytuacje, w których nie były udostępniane wymagane urządzenia. Wymagania sprzętowe nie spotkały się z dobrą opinią środowiska studenckiego. Dodatkowo, nie są one wystarczające do pełnej weryfikacji samodzielności pracy – w praktyce stanowią przeszkodę w swobodnym kontakcie z prowadzącymi.

Efektym ubocznym niekontrolowanego zaliczania przedmiotów jest znaczące zmniejszenie zależności średniej ocen studentów od ich umiejętności. Może być to punkt zapalny w sytuacji przyznawania stypendiów rektorskich.

Rozwiązaniem problemu, przedstawionym przez uczestników jest przekształcenie zaliczeń do formy Open Book. Zgodnie z założeniem, studenci powinni mieć możliwość korzystania z suchej wiedzy, zawartej w prezentacjach, podręcznikach i pozostałych materiałach dydaktycznych, natomiast zadania prac zaliczeniowych powinny zawierać problemy logiczne, które wymagają powiązania informacji i wyciągnięcia wniosków. Nie powinna istnieć możliwość prawidłowego wykonania zadań na podstawie przepisane go tekstu. Jest to zmiana idąca bardzo daleko, wymagająca przekształcenia mentalności środowiska akademickiego oraz szeregu prac, związanych ze zmianą przygotowanych materiałów dydaktycznych, metod prowadzenia zajęć i ogólnie rozumianej dydaktyki akademickiej od samych podstaw. Tego pokroju działania powinny zostać zaplanowane na wiele lat w przyszłość z myślą o rozwoju umiejętności wyszukiwania i efektywnego korzystania z informacji oraz kreatywności wśród studentów – przyszłych pracowników.

Następną poruszoną kwestią było umożliwienie wypożyczenia sprzętu specjalistycznego studentom w przypadku ewentualnego braku możliwości realizacji zajęć stacjonarnie, połączonej z koniecznością użytkowania dodatkowych urządzeń (np. mikrokontrolerów).

Ważnym zagadnieniem w kwestii obecnego systemu kształcenia jest dostępność oraz archiwizacja materiałów dydaktycznych. Uczestnicy spotkania stwierdzili konieczność nagrywania zajęć oraz przechowywania ich na dostępnych dla studentów serwerach. Możliwość powtórzenia materiału zajęciowego we własnym zakresie jest w stanie po części zrekompensować barierę w przyjmowaniu wiedzy, powodowaną przez kształcenie na odległość. Warto również zadbać o jakość i kompletność materiałów w formie dokumentów na serwerach uczelnianych, bądź wysyłanych bezpośrednio studentom. Zaproponowane zostało rozwiązanie w postaci dokumentów, na których można nanosić komentarze, uwagi i pytania do wglądu prowadzących.

Pojawiło się również rozwiązanie w postaci cyfryzacji wszystkich pozycji literaturowych dla studentów I roku (elektroniczna biblioteka). Jest to działanie propagujące poszukiwanie wiedzy w tytułach źródłowych, co w pewien sposób oswaja studentów przed pisaniem prac dyplomowych i wpływa pozytywnie na umiejętność wyszukiwania pożądanych informacji, jednocześnie stanowiąc kompletną bazę wiedzy, wymaganej do zaliczenia przedmiotów.

Zwrócono również uwagę na potencjalne problemy, związane z intensyfikacją wniosków studenckich o przyznanie urlopu dziekańskiego. Taka praktyka doprowadzić może do zwiększania się liczebności roczników niższych powyżej granic komfortowej pracy, co może spotkać się ze sztucznym zwiększaniem poziomu zaliczeń, celem zapobiegania rozrostowi grup.